

MĀCĪŠANĀS REZULTĀTI AUGSTĀKAJĀ IZGLĪTĪBĀ

JĀNIS VĒTRA

AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS PADOME

2013. GADA 13. SEPTEMBRĪ

Mācīšanās rezultāti *learning outcomes*

Mācīšanās (studiju) rezultāti ir apgalvojumi par to, ko audzēknis/skolēns/ students zina, prot un kādus uzdevumus viņš/viņa ir spējīgs veikt programmas (priekšmeta kursa, moduļa, atsevišķas nodarbības) noslēgumā. (ES formulējumā: zināšanas, prasmes, kompetences).

MR (*learning outcomes*) ≠ Studiju rezultāti (*study results*).

Sakaņā ar UNESCO Study results ir LA sastāvdaļa.

Problemātiskā terminu pārceļšana no angļu uz latviešu valodas kontekstu

- **MR** - zināšanas, prasmes, **competences** (ES).
- **MR** ir sagaidāmo rezultātu formulējums **kompetenču** formā, t.i., ko students zina, izprot un ko spēj veikt.
- **Kompetence** – zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas kvalificē noteikta veida vai līmeņa uzdevumu veikšanai.
- **Kompetence** – pierādīta spēja izmantot zināšanas, prasmes un personiskās, sociālās, metodoloģiskās spējas darba un mācību situācijās un personiskajā attīstībā.

(A. Rauhvargera izmantotie formulējumi)

Problemātiskā terminu pārceļšana no angļu uz latviešu valodas kontekstu

- Latviešu valodā “kompetence” bija tikai vienskaitlī, tagad ir arī daudzskaitlī.
- Pirms mācīšanās rezultātu (L0) ērā Latviešu valodā bija tradicionāls un viennozīmīgs jēdziena “Kompetence” lietojums – kompetence (vienskaitlī) ir zināšanu, iemaņu un prasmju kopums.
- Piemēram, persona ir kompetenta auglīkopībā.
- Latviešu valodā loģiski būtu, ka studenta/absolventa kompetenci raksturo apgūtie MR!

Pamatojums MR ieviešanai

- Nošķirt docētāja mērķus un uzdevumus no studenta sasniegtajiem rezultātiem.
- Studiju saturu pakārtot MR.
- Nodrošināt studentā centrētu AI procesu.
- MR tuvinās viennozīmīgiem un objektīviem studenta sekmju vērtēšanas kritērijiem.
- Atvieglot formālajā un neformālajā izglītībā apgūtā savienošānu.
- Veicināt iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēmas un ārējās kvalitātes novērtēšanas sistēmas objektivitāti.
- Būtiski uzlabot starptautisko AI kvalifikāciju pielīdzināšanu un atzišanu.

Pamatojums MR ieviešanai

- Zinot sasniedzamos MR, kļūs iespējams dialogs starp studentiem, vecākiem, darba devējiem, sabiedrību kopumā, starptautiskajā līmenī – starp izglītības sistēmām.

Docētāja mērķu un studenta MR atšķirību relatīvais raksturs

Docētāja

mērķi (uzdevumi)

- Iepazīstināt ar...
- Sniegt ieskatu par...
- Saprotami izskaidrot...
- Pievērst uzmanību...
- Sniegt padziļinātas zināšanas par...

Studenta

mācīšanās rezultāti

- Spēj izskaidrot un praktiski pielietot ...
- Spēj izgatavot...
- Spēj pielietot zināšanas un iemaņas, lai...
- Spēj projektēt...
- Spēj kritiski analizēt un pieņemt lēmumus par...

- **Samainot** vietām **docētāja** uzdevumus ar **studenta** MR, iegūst tikpat loģisku skaidrojošo tabulu!

Docētāja mērķu un studenta MR atšķirību relatīvais raksturs

Vienīgie, kam patīk MR apraksti ir
valodas konceptuālisti, jo MR ir
brīnišķīgi darbības vārdu nozīmju
maiņas paraugi!

(No profesora Andra Teikmaņa atziņu pūra)

MR formulēšanas algoritms

- Studiju programmas, moduļa, kursa, prakses noslēgumā **students spēj...**
- **...kā? kādā veidā?** (docētāja pārraudzībā, patstāvīgi, grupā)....
- **...veikt ko?** (darbības vārds – parādīt izpratni, rast piemērus, analizēt utt.)....
- paskaidrojošais teksts noslēgumā.

(Pēc A.Rauhvargera)

MR formulēšanas algoritms

- MR formulējuma piemērs.
- Studiju kursa **noslēgumā** (kad?) students spēj **patstāvīgi** (kādā veidā?) veikt **Ekg izmeklējumus** (veikt ko?) pacientiem stacionāra apstākļos (paskaidrojošais teksts).

MR formulēšanas secība

- 1. **Studiju programmas** MR formulēšana; MR novērtēšanas metodikas izstrāde.
- 2. **Studiju kursu, moduļu, nodarbību** MR formulēšana; MR novērtēšanas metodikas izstrāde.
- 3. Studiju programmas **īstenošana**.
- 4. Studiju programmas **izvērtēšana** All iekšējās kvalitātes sistēmas ietvaros.
- 5. **Atgriezeniskā saite** studiju programmas attīstībai.

MR formulēšanas problemātika

- Vai MR ir iespējams formulēt gan studiju programmai (SP), gan visām tās sastāvdaļām – modulim, kursam, priekšmetam, nodarbībai?
- **Iespējams, ka Jā!?** Bet, vai tas nepieciešams?
- Racionāli:
 - SP – zināšanas, prasmes, kompetences;
 - Modulim, kursam, priekšmetam, nodarbībai – zināšana un/vai prasmes.

MR formulēšanas problemātika

- **Inovātīva** studiju programma ir tā, kurā mācīšanās rezultāti formulēti kā šo **mācīšanās rezultātu neesamība!** Tas ir, kursa sākumā studentam nav zināms, ar ko kurss beigsies. Tādējādi students apgūst **kompetenci izdzīvot neprognozējamā situācijā!**

(No profesora Andra Teikmaņa atziņu pūra)

MR formulēšanas problemātika

- Kompetences apguve un novērtēšana daudzos gadījumos ir iespējama tikai konkrētās industrijas vidē, piemēram, veselības aprūpē.
- Trīskāršās spirāles (Triple Helix), t.i., All, valsts un industrijas mijiedarbība studiju procesā, koncepta realizācija ir būtisks priekšnoteikums MR pilnvērtīgai ieviešanai praksē!

MR formulēšanas problemātika

- MR formulēšanai ir jābūt jēgpilnai, ekonomiski pamatotai, saskaņotai ar pieejamajiem resursiem.
- MR jāpadara studiju process vieglāk īstenojams.
- MR jānodrošina studiju procesa organizācijas elastīgums un atvērtība pārmaiņām.
- MR formulēšana nedrīkst pārbirokratizēt studijas.
- MR mēroga efekts. MR nepamatoti plaša pielietošana *sagraus pašus MR zem sava svāra!*

MR formulējumi veidi

- Maksimālās prasības (100% zināšanu, prasmju un kompetenču apjoms).
- Minimālās prasības (“sliexnis” kā daļa no maksimālajām prasībām, kuru izpilde atbilst sekmīgām studijām).
- Vidējās prasības (vidējais starp 100% apjomu un minimālo “sliexni”).

Novērtēšanas atbilstība MR formulējuma veidam

- 1. variants.
 - Atzīme “10” atbilst 100% apjomam (maksimālajām prasībām);
 - Atzīme “4” atbilst “sliekšņa” apjomam (minimālajām prasībām).
- 2. variants.

Vērtējumi “ieskaitīts” vai “neieskaitīts”, attiecīgi sasniedzot/pārsniedzot minimālās prasības vai tās nerasniedzot.

Novērtēšanas atbilstība MR formulējuma veidam

- **3. variants?**
- Vidējās prasības neder ne novērtēšanai atzīmēs, ne ieskaitīts/neieskaitīts kategorijās.
- Ko darīt ar tiem, kas pārsniedz vidējās prasības? Novērtēt var tikai to, kas ir noformulēts MR, bet šajā gadījumā virs vidējā nekas nav formulēts, tāpat arī vērtēšanai nav pakļaujams.

MR formulējuma adresāts

- MR formulējuma adresāts parasti ir “vidējais students”, t.i., maksimālās prasības ir maksimums, ko var prasīt no “vidējā studenta”.
- Studentiem *virs vidējā* maksimālās prasības būs daļa no viņu individuālā maksimuma, studentiem *zem vidējā* maksimālās prasības b’;us virs spēju augšējās robežas.
- Visus vērtējot ar vienu lineālu, rezultāts būs objektīvs, bet nebūs taisnīgs!

MR formulējuma adresāts

- Problēma, ko rakstīt diploma pielikumā par sasniegtajiem MR ?!
- Saskaņā ar priekšrakstiem tur jāapraksta studenta/absolventa reāli iegūtās zināšanas, prasmes un kompetences.
- Vai tas nozīmē, ka katram studentam/absolventam ir jāveido individuāls sasniegto MR apraksts ar pārbaudījumos iegūtā vērtējuma atšifrējumu ???

MR formulējumu diferencēšana.

Piemērs.

- MR formulējums atsevišķi SP “kodolam” (core) un izvēles daļai (elective).
- “Kodolam” MR tiek vērtēti ieskaitīts/neieskaitīts kategorijās, t.i., lietojot minimālās prasības.
- Izvēles daļai MR formulē kā maksimālās prasības (100% atbilst atzīmei “10”).
- Gala vērtējums ir summa no “kodola”+izvēles vērtējuma.

MR un ārējā kvalitātes vērtēšana

- MR atbilstība aktuālajām prasībām un to sasniegšana ir tas, pēc kā vērtē studiju programmas/AlI kvalitāti.
- MR formulēšana un to sasniegšanas novērtējums ir savstarpēji atvasinātas darbības, kuras veic viens izpildītājs – AlI!
- Ārējā kvalitātes vērtēšanā smaguma centrs pārvietojas uz MR formulējumu atbilstību nozares prasību līmenim, standartiem, t.i, attālinās no paša studiju procesa un studentu sasniegto MR vērtējuma.

MR un kredītpunkti

- MR parāda, ko un kādā apjomā students ir apguvis?
- Kredītpunkti parāda, cik daudz laika un pūļu students ir veltījis MR apgūšanai, t.i., kāda ir bijusi studenta mācīšanās slodze.
- Iegūto AI kvalifikāciju raksturo gan sasniegtie MR, gan iegūtie kredītpunkti.
- Iegūto AI kvalifikāciju raksturo arī tas, kas paliek pāri, kad viss apgūtais no studenta/absolventa operatīvās atmiņas ir dzēsis.

Docētāja darbu raksturojošie elementi

- Studiju programmas mērķu, uzdevumu formulēšana, studiju/mācību plāna sastādīšana, t.i., nodomi attiecībā uz studentu.
- Docētāja darba uzskaites vienības ir kontaktstunda (RSU – PDV), kā arī amata pienākumu aprakstā minētās sastāvdaļas, par ko tiek maksāta darba alga (novērtējums).
- Docētājam darba algu nedrīkst maksāt par studenta KP apjomu vai sasniegtajiem MR.

- MR formulēšanā nedrīkst pazaudēt **starptautiskās salīdzināmības ideju** (ārējā dimensija) un **jēgpilna, kvalitatīva studiju procesa nodrošināšanas ideju** (iekšējā dimensija).
- MR formulējumos **līdzsvars** starp **universālismu un unikalitāti!**

Paldies par uzmanību!